

Av Jannike Lundervik Sælen

Seksjonsleder, Seksjon for flowcytometri, Avdeling for immunologi og transfusjonsmedisin, Haukeland universitetssjukehus

Slik påvises akutt leukemi med flowcytometri

Ved flowcytometrisk immunfenotyping av blod eller benmarg kan man i de fleste tilfeller relativt raskt bekrefte eller avkrefte mistanke om leukemi. Ved påvist leukemi vil immunfenotypen til den maligne celleklonen ofte være medvirkende faktor for å avgjøre hvilket behandlingsopplegg pasienten skal følge. Metoden brukes også til responsevaluering av behandling og diagnostisering av restsykdom, såkalt measurable residual disease (MRD).

Flowcytometri er en metode for å analysere enkeltceller i suspensjon med hensyn til fysiske egenskaper og uttrykksmønstre av overflate-, kjerne- og intracellulære antigener. Antigenene benevnes

CD-markører

- Modne B-celler uttrykker CD19 og CD20, og har fravær av CD10.
- B-celle forstadier uttrykker CD19 og CD10, og har fravær av CD20.
- CD34 uttrykkes på blaster i flere cellelinjer

Cluster of differentiation (CD-markører). Fluorokromkonjugerte monoklonale antistoffer benyttes til å påvise antigener på overflaten og inne i cellene, samtidig gir

lysspredning et mål på cellenes størrelse og granularitet (kompleksitet).

Screeningpanel

Ved mistanke om akutt leukemi settes det opp to screeningpanel. De inneholder antistoff mot celler i både myeloid og lymfoid rekke, og inneholder også antistoff mot ulike umodenhetsmarkører. Det tar ca. to timer fra mottak av prøven til svar på screeningpanel foreligger. I tilfeller hvor mikroskopering av blodutstryk og klinikk gir sterk mistanke om leukemi i en bestemt cellelinje, vurderer vi å sette opp mer spesifikke antistoffpaneler samtidig med screeningpaneler, for å kunne gi et raskere prøvesvar.

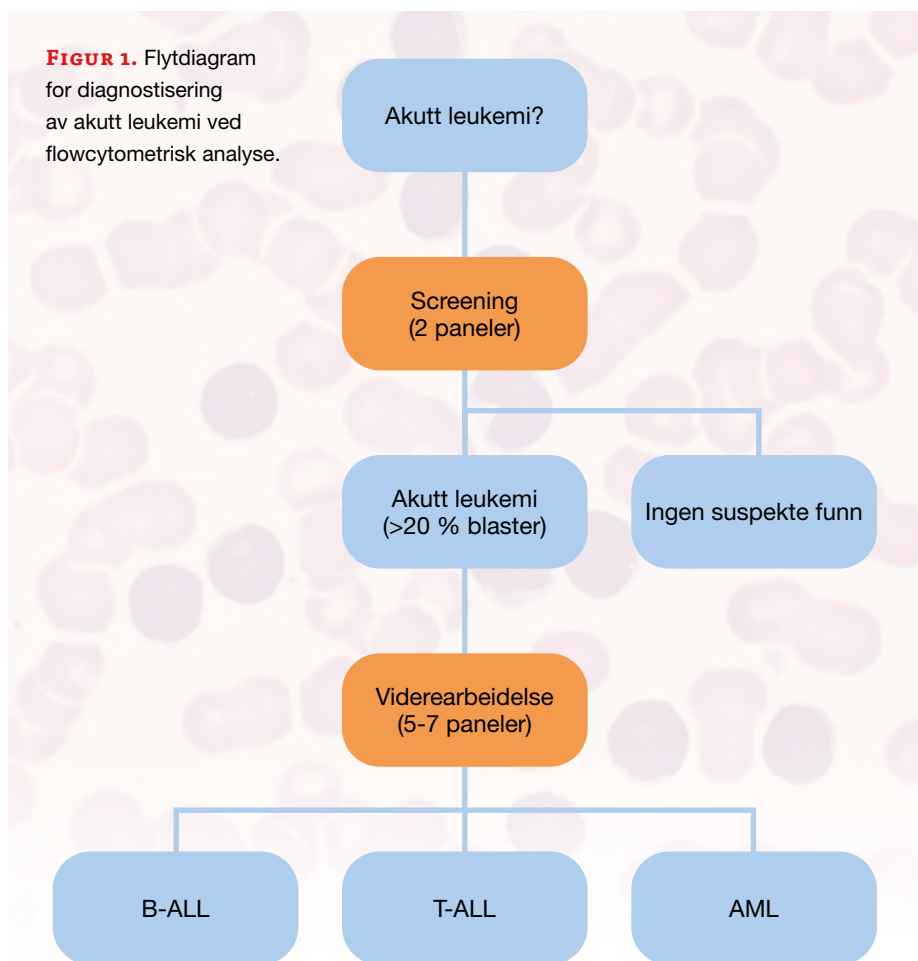
Videre arbeid

Ved funn av suspekt cellepopulasjon i screeningpanel følger man et strategidokument for valg av antistoffpaneler i det videre arbeidet (figur 1). Ved funn som peker i retning akutt lymfatisk leukemi i B-cellerekken (B-ALL) vil man sette opp ytterligere syv paneler. For å kunne påvise eller utelukke leukemi vurderes både andel celler i ulike cellelinjer, og om cellene uttrykker aberrante CD-markører. Det vil si at cellene uttrykker antigener som celler i denne cellelinjen normalt ikke uttrykker, eller at cellene mangler uttrykk av antigener som celler i denne cellelinjen normalt uttrykker.

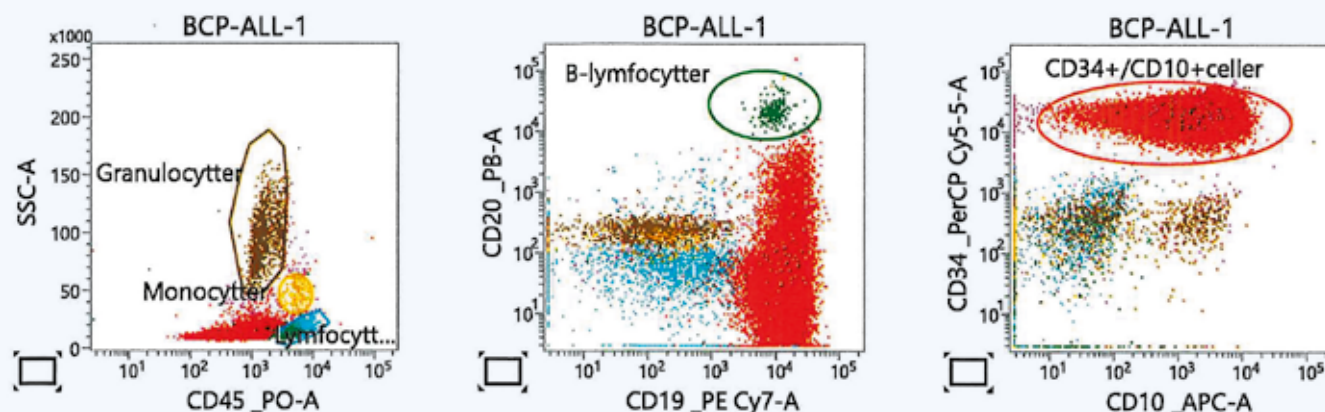
Standardisering

Panelene som i dag benyttes til leukemiutredning er utarbeidet og validert av Euroflow konsortium og vi følger ALL-Together protokoll (Laborative Guideline for the detection of FCM MRD in BCP and T-ALL). Tidligere benyttet vi selvlagede metoder til både leukemi- og lymfomdiagnostisering, men i perioden 2019-2021 er det gjort et stort arbeid med å standardisere både instrumenter og paneler.

FIGUR 1. Flytdiagram for diagnostisering av akutt leukemi ved flowcytometrisk analyse.

B-ALL

☑ Show Statistical Gates/Populations

▼ Gate Hierarchy

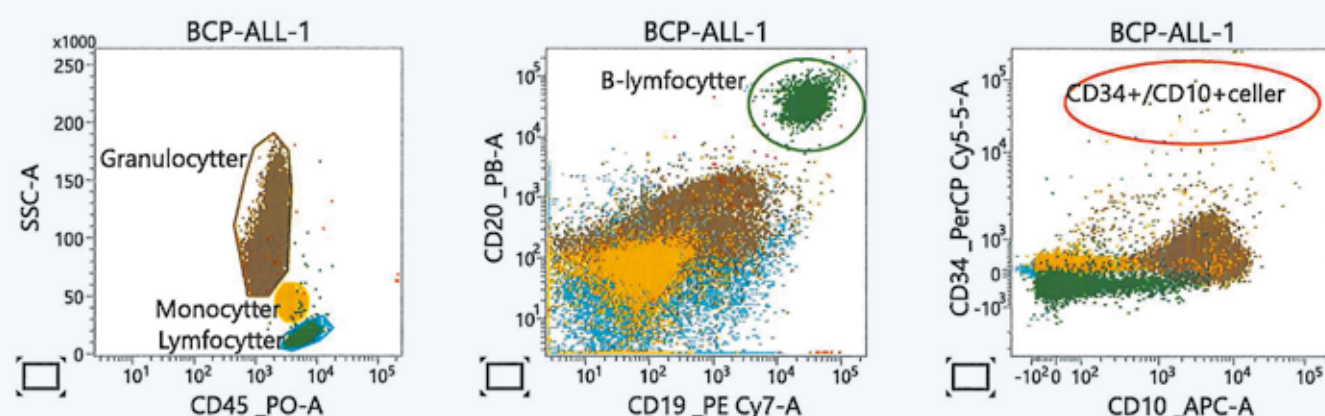
▲ Population View

☑ Show Population Statistics

Name	Events	% Parent	% Grandparent	% Total
BCP-ALL-1				
All Events	100,000	***	***	100.00
Cells	98,351	98.35	***	98.35
FCS Singlets	83,546	84.95	83.55	83.55
Lymfocytter	2,304	2.76	2.34	2.30
B-lymfocytter	236	0.28	0.24	0.24
CD34+/CD10+celler	79,198	94.80	80.53	79.20
Granulocytter	1,076	1.29	1.09	1.08
Monocytt	143	0.17	0.15	0.14

FIGUR 2. For å kunne stille diagnosen akutt leukemi bør blaster utgjøre $\geq 20\%$ av viable hvite celler i blod eller benmarg. Bildet øverst viser utvalgte scatterdiagram av blod fra en pasient hvor vi påviste B-ALL. Hver prikk tilsvarer en enkelt celle, og i dette tilfellet fant man en populasjon på ca. 79% blaster med immunfenotype CD45 svak/34+/19+/10+ som er forenlig med B-ALL. Bildet nederst viser tilsvarende scatterdiagram av blod fra «normalprøve».

Normalprøve

Undersøker benmarg

På bestemte tidspunkt i behandlingsforløpet undersøkes pasientens benmarg for restsykdom. Ved MRD-vurdering settes

det opp paneler som inneholder CD-markører som finnes på leukemicellene. Flere millioner celler telles (om mulig), og dette gir en relativt høy sensitivitet

på analysen. Hos oss utføres MRD-diagnostikk ved B-ALL og T-ALL, mens MRD-diagnostikk ved AML er sentralisert til Oslo universitetssykehus. ■